

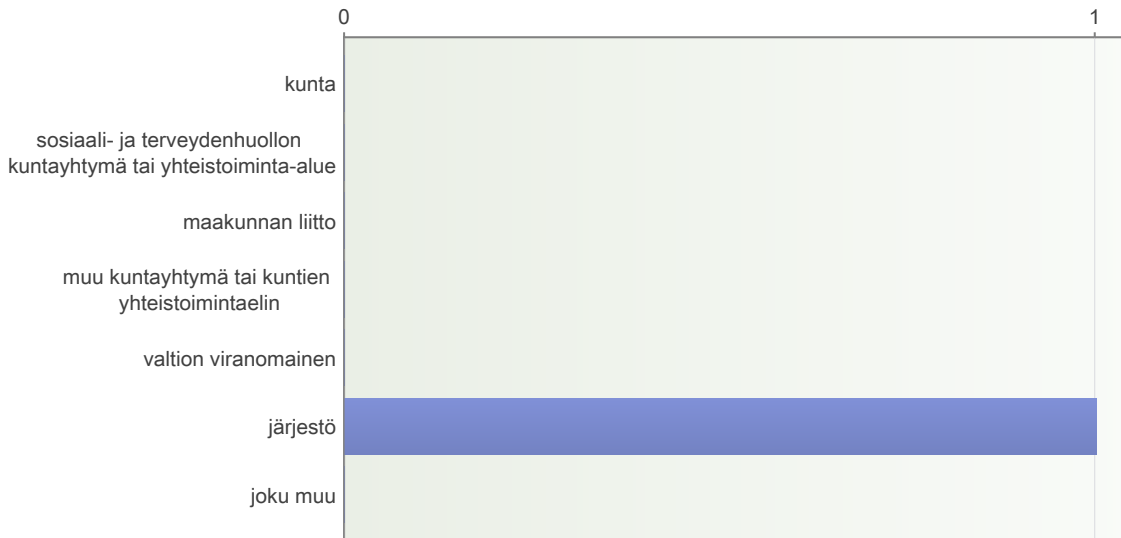
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry	Auli Korhonen	auli.korhonen@sak.fi	07.11.2016	SAK:n hallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaistasaatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistuksen keskeisin tavoite, ihmisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen sekä palveluiden yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantaminen, eivät esitetyllä mallilla ole helposti saavutettavissa. Esitys ei estä kaventamista väestön terveys- ja hyvinvointieroja tai parantamista palveluiden yhdenvertaista saatavuutta, mutta esitys ei kuitenkaan takaa, että erot kaventuvat tai palveluiden yhdenvertaisuus parane. Järjestämisvastuun siirtäminen kunnilta maakunnille vahvistaa järjestäjätahojen taloudellista sietokykyä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen satunnaisvaihtelulle ja sen mukanaan tuomille kustannusvaihteluille. Lisäksi palveluverkosta on mahdollista suunnitella järjevä kokonaisuus, kun järjestämisvastuu on yksittäistä kuntaa laajemmalla alueella. Myös joidenkin alueiden mahdollista palveluvajetta on mahdollisuus paikata isomman alueen puitteissa.

Tavoitteena oli sote-integraatio palveluissa. Nyt se toteutuisi vain järjestäjä- ja rahoitusintegraationa, ei asiakkaan palveluiden tasolla tai tietojärjestelmien tasolla. Esitetty malli piristalo palvelut lukuisten tuottajien vastuulle. Esitys korostaa tuottajien vastuuta palveluiden integroinnista, mutta jättää auki sen käytännön toteuttamisen.

Terveys ja hyvinvointierojen kaventamisen kannalta oleellista on paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarvitsevien henkilöiden ongelmien kokonaisvaltainen hoito, mikä edellyttäisi hyvin toimivaa integraatiota eri palvelun tuottajien kesken. Esityksessä korostetaan kokonaisuuden hoitamisen ja palveluketjujen merkitystä. Kuitenkaan esityksen perusteella rakenteellinen integraatio ei toteudu. On epäselvää, kuinka taataan hyvä toiminnallinen integraatio ja palvelujen kannalta oleellisen tiedon siirtyminen palvelun tuottajalta toiselle.

Maakuntien rooli sote-palveluiden järjestäjänä ja mahdollisuudet tosiasiallisesti vaikuttaa palveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen ovat melko vähäiset. Kaikkien 18 maakunnan mahdollisuudet eivät ole samanlaiset. Pienimmät maakunnat ovat noin 70 000 asukkaan maakuntia ja suurimmassa asuu noin kaksi miljoonaa ihmistä. Perustuslaki edellyttää yhdenvertaisuutta. Voidaanko se saavuttaa ja ylläpitää, kun väestö keskittyy työpaikkojen ja koulutusmahdollisuuksien vuoksi kasvukeskuksiin.

Avoinna on myös, onko mahdollistaako säilyttää esimerkiksi jo kootut palvelujärjestelmät kuten Eksote Etelä-Karjalassa ja Siun sote Pohjois-Karjalassa.

Velvoite yhtiöittää valinnanvapauden piiriin tulevat maakunnan omat palvelut, saattaa vaarantaa jo toimivat palvelurakenteet. Sosiaalipalvelujen osuus esityksessä on jäänyt terveydenhuoltopalveluiden varjoon.

Valinnanvapaus ei sovellu kaikkeen.

Hyvinvoinnin edistäminen maakunnissa ja kunnissa on vastuultaan tulkinnanvarainen; mistä osuudesta kunta vastaa ja mistä maakunta. Kuka organisoii ja toimeenpanee? Jääkö kuntiin tarvittavaa osaamista ja resursseja?

Muutettavaa

Julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveystalouksia ei saa uudistuksen varjossa heikentää. Tavoitteena tulee edelleen olla terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, perustason palveluiden vahvistaminen ja vaikuttavuuden parantaminen.

Julkisten palveluiden pakkoyhtiöittämisestä pitää luopua. Julkisen palvelutuotannon ensisijaisuus pitää turvata. Valinnanvapautta pitää kehittää harkitusti. Kolmannen sektorin palvelumahdollisuuksia pitää hyödyntää.

4. 2. Antaako esitys riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite? Jos ei, miten tavoitteen saavuttamisen edellytyksiä voitaisiin parantaa?

Vastaajien määrä: 1

- Pelkästään lausunnolla olevan esityksen pohjalta ei ole edellytyksiä saavuttaa kustannusten kasvussa kolmen miljardin euron säästöä. Lakiesityksissä esille nostetut toiminnalliset muutokset voivat auttaa kustannusten nousun hillinnässä, mutta mikäli ei omaksuta uudenlaisia toimintatapoja, eivät kustannukset leikkaannu.

Yhteishankinnoilla ja ict-ratkaisuilla voidaan saavuttaa jonkin verran säästöjä, mutta ei kovin merkittäviä.

Yksityisille palveluntuottajille pitäisi ehdottomasti kohdentaa osa tietojärjestelmien ja yhteishankintojen kustannuksista, sillä ne hyötyvät näistä merkittävästi yritystoimintansa osana.

Asiantuntija-arvioiden mukaan samaan aikaan ei voida saavuttaa sekä suuria säästöjä että pitää kiinni hyvästä laadusta. Ruotsissa vastaavasta uudistuksesta päätettäessä varauduttiin kustannusten kasvuun. Palvelujen laadun uskottiin paranevan. Näin ei kuitenkaan käynyt. Meillä yritetään saada samanaikaisesti sekä säästöjä että parantaa palveluja. Työ tulee olemaan vaikeaa.

Hyvinvointi- ja terveyserot ovat pitkälti sosioekonomisten ryhmien välisiä eroja. Uhkana on asiakasmaksujen nousu tai palveluvalikon karsiminen, mistä seuraa terveys- ja hyvinvointierojen lisääntyminen. Ne jotka pystyvät, ottavat itselleen yksityisiä terveysvakuutuksia. Vähävaraisilla ei tällaista mahdollisuutta ole eikä sen pitäisi olla uudistuksen seurauksena.

Maakunnan on joka tapauksessa varauduttava palveluiden tuottamiseen ja ylläpidettävä tätä varten osaamista ja henkilöstöä. Todennäköisesti valinnanvapaus edellyttää ylikapasiteetin ylläpitoa, mikä ei taas palvele säästötarvetta.

Yksityiseen palveluntuottamiseen liittyy olennaisesti voiton tuottaminen. On perustavaa laatua oleva kysymys, pitääkö julkisin verovaroin tuotetulla palvelulla tuottaa voittoa yksityiselle yritykselle. Vähintään tuottajayhtiöiltä pitää edellyttää, että ne maksavat veronsa Suomeen. EU-lainsäädäntö sallii tällaisen kriteerin asettamisen lainsäädäntöön. Sitä ei voi jättää vain maakuntien harkittavaksi.

Olennaista on, että kansalaiset saavat perustuslaissa jokaiselle turvatut sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. Esitettyyn sote-malliin sisältyy mekaaninen kustannusten kasvun leikkuri, mikä voi vaarantaa peruspalvelujen saatavuuden.

Ehdotukseen sisältyy maakunnan asukkailleen antama julkinen palvelulupaus, mikä ei kuitenkaan olisi oikeudellisesti sitova. Kysymys kuuluu, mikä on palvelulupauksen sisältö: ketä hoidetaan, millä omavastuuosuudella ja mitä hoitoja, lääkkeitä ja menetelmiä julkisen palvelutarjonnan piiriin kuuluu. Tässä piilee vaara, että palvelulupausta merkittävästi kaventamalla saadaan lyhytaikaisia säästöjä, jotka todennäköisesti kostaantuvat pidemmällä aikavälillä.

5. 3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

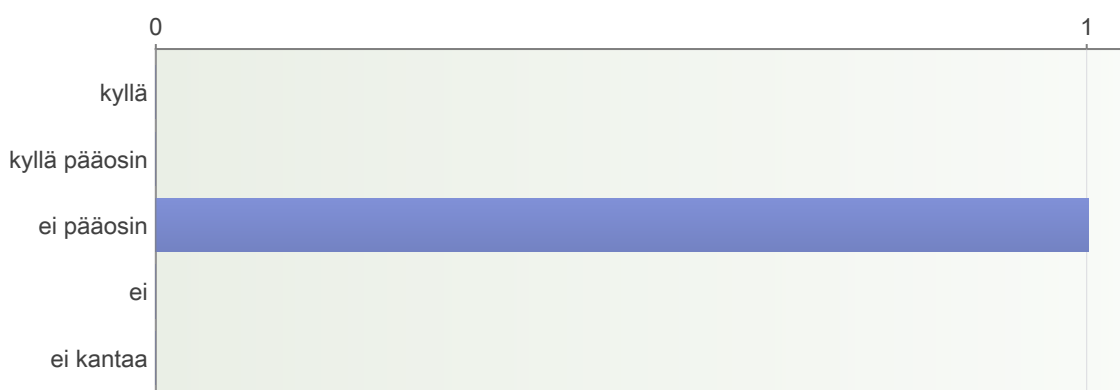
- Perustettaviin maakuntiin ei tule aitoa itsehallintoa, koska maakunnille ei esitetä verotusoikeutta, vaan niiden talous perustuisi miltei kokonaan valtion niille osoittamaan rahoitukseen. Itsehallintoa rajoittavat myös maakunnan erittäin rajoitettu oikeus päättää hallinnostaan ja palvelujen tuotantotavasta. Järjestämislakiin sisältyy valtioneuvoston ja ministeriön laajat, avoimet ja tulkinnanvaraiset toimivaltuudet ohjata maakunnan operatiivista toimintaa ja päätöksentekoa.

Kuntien itsehallintoon verrattuna maakuntien itsehallinto on selvästi heikompi. Vaaleilla valitut maakuntapäätäjät ovat ministeriöiden virkamiesten vahvassa ohjauksessa. Demokratia vaatii toteutuakseen vahvan itsehallinnon.

Toinen ongelma liittyy tilaajan ja tuottajan eriyttämisen myötä tuottajaorganisaatioiden hallitukseen, joihin on kaavailtu päättäjiksi hallitusammattilaisia. Niistä on suljettu pois demokraattisesti valitut luottamushenkilöt. Monissa kunnissa tilaaja-tuottaja –mallista ollaan luopumassa, koska se on todettu huonosti toimivaksi ja raskaaksi. Ehdotettu järjestäjä-tuottajamalli on periaatteessa sama asia.

6. 4. Muodostaako maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

Vastaajien määrä: 1

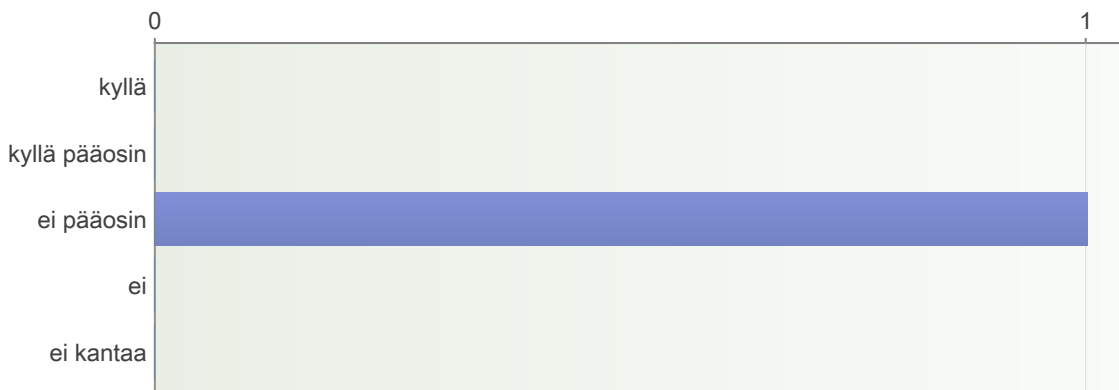

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- SAK ei ole vakuuttunut, että maakuntalakiesityksessä on riittävästi pohdittu omaisuusjärjestelyjä, henkilöstöasioita ja eläkevastuita.

7. 5. Maakuntalain 2 luvussa määritellään maakunnan tehtävät. Onko maakunnalle esitetty tehtäväkokonaisuus uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Maakuntien tehtäväkenttä on erittäin laaja ja uudistuksen toteutusaikataulu tiukka. Sosiaali- ja terveystalouden uudistus pitäisi tehdä ensin ja muita uudistuksia sitten vaiheittain. Suunnitelmat viranomaistehtävien järjestämisestä pitäisi nähdä yhtä aikaa, kokonaisuutena, jotta niitä voisi kunnolla arvioida. SAK varautuu antamaan lausunnon maakunnan tehtävistä myöhemmin. Tässä yhteydessä on jo lyhyesti kommentoitu työvoima- ja yrityspalveluita. Kunnilla pitäisi olla mahdollisuus tuottaa sote-palveluita luvanvaraisesti itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa silloin kun se on tarkoituksenmukaista. Pienemmissä maakunnissa järjestämisvastuu ja valtaosaltaan myös tuottaminen on järkevää hoitaa maakuntatasolla (esim. Eksote ja Siun sote). Kun yksityisten palveluntuottajien pitää rekisteröityä tuottajiksi, pitääkö jatkossa myös kunnan tehdä samoin, jos se haluaisi tuottaa osan palveluista itse? Työllisyyden hoidon on tarkoitus siirtyä vuoden 2019 alusta uusien maakuntien järjestämisvastuulle. TE- ja yrityspalvelut ollaan kokoamassa yhteen julkisiksi kasvupalveluiksi. Jo nyt on nähtävissä kasvupalveluiden korostaminen yritystoiminnan kautta. Työttömien palvelut ovat jääneet taka-alalle. SAK:lla on on huoli työvoimapalveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta maakunnasta riippuen. Helpoimmin työllistettävien palvelutuottajia voi olla tulospohjaisiin pilotteihin saatavilla, ainakin osassa maakunnista. Työvoimapalveluiden saanti ei kuitenkaan voi olla kiinni asuinkunnasta/maakunnasta. Kaikille työttömille on turvattava oikeus julkisiin työllisyyttä edistäviin palveluihin. Myös vaikeimmin työllistettävien palveluiden järjestäminen on oltava selkeästi kehittämisessä mukana.

8. 6. Maakuntalain 5 luvussa säädetään maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

Vastaajien määrä: 1

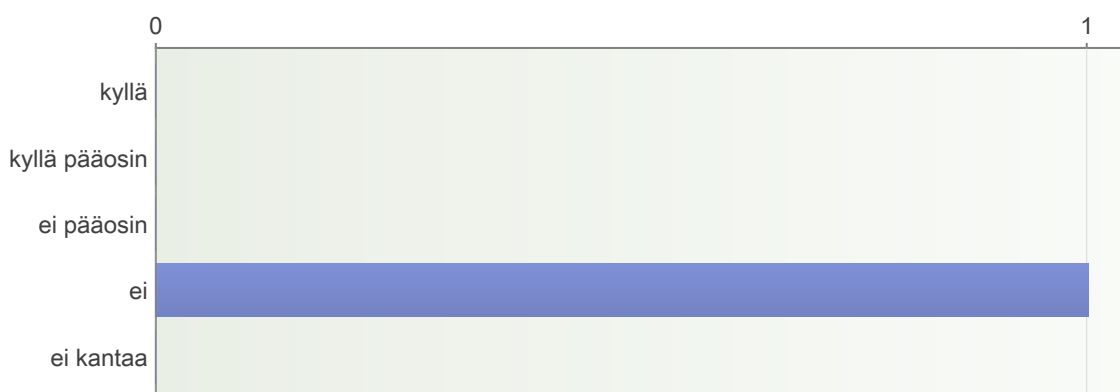

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Asukkaan demokraattisina oikeuksina maakunnassa ovat äänioikeus, oikeus asettua ehdokkaaksi ja aloiteoikeus. Käytännössä asukkaan mahdollisuus päättää lähipalveluista karkaa kauemmas. Hyvinvointipalvelujen tuottaminen ollaan siirtämässä yhtiöihin, joiden hallinnosta on rajattu pois demokraattisesti valitut luottamushenkilöt. Asukas- ja asiakasraadeista on kunnissa hyviä kokemuksia. Ne pitää ottaa myös uuden organisaation käyttöön. Myös kansalaisjärjestöt on otettava mukaan yhteistyöhön.

9. 7. Maakuntalain 9 luvussa säädetään maakunnan palvelulaitoksesta. Onko siitä esitetty säädettäväksi tuottamisen organisoinnin näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

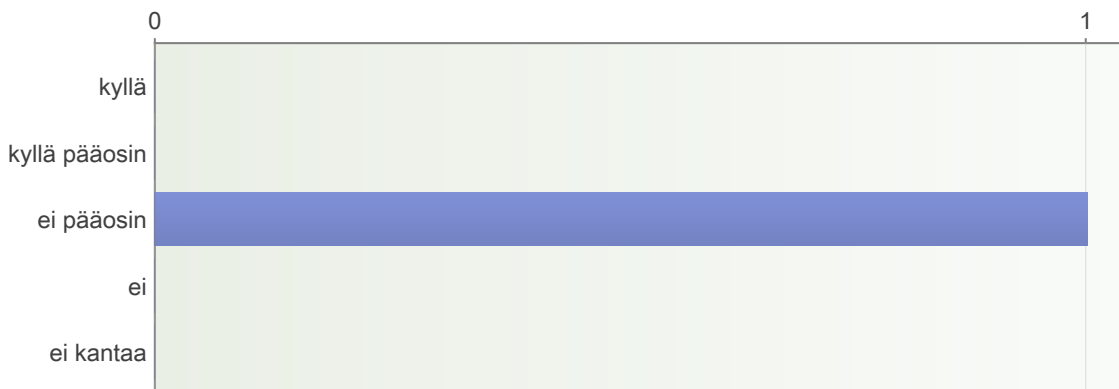
Avoimet vastaukset: ei

- Palvelujen eriyttäminen palvelulaitokseen siirtäisi merkittävän osan järjestämisvastuuseen kuuluvasta päätösvallasta pois vaaleilla valitulta maakunnan toimielimeltä. Maakuntalaki ei takaa riittävästi maakunnan mahdollisuutta ohjata ja vaikuttaa palvelutuotantoon. Kun lisäksi palvelulaitoksen on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain perusteella yhtiötettävä mahdollisen valinnanvapauden piirissä olevat palvelut, etäännyvät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet edelleen. Maakuntalain 9 luvun perusteella ei käy ilmi,

mitä mahdollisuuksia maakunnalla on puuttua palvelutuotannon käytännön toteuttamiseen ja mitä toimenpiteitä se voi toteuttaa esimerkiksi omistajaohjauksen puitteissa. Ongelmallista kansanvallan toteutumisen kannalta on, että palvelulaitoksen tytäryhteisö/-yhtiö ei ole maakunnan suorassa omistajaohjauksessa. Maakuntalaissa on taattava julkisuusperiaatteen mukainen tiedonsaanti niin maakunnan palvelulaitoksen, palvelulaitoksen tytäryhteisöjen/-yhtiöiden kuin yksityisten maakunnalle palveluja tuottavien yhtiöiden ja yhteisöjen osalta. Maakuntalain 9 luvussa ei myöskään ole riittävän selkeästi ilmaistu, missä määrin palvelulaitos käyttää tai voi käyttää julkista valtaa. Sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen tulee tehdä sosiaali- ja terveystaloudellisesti tavoitteista käsin eikä uudistusta pidä alistaa elinkeinopoliittisille tavoitteille. Palvelulaitoksen hallituksen kokoonpanosta säädetään 58§:ssä. Siinä olisi syytä todeta hallituksen vähimmäiskoko. Lisäksi olisi edellytettävä, että hallitukseen kuuluisi henkilöitä, joilla olisi palvelulaitoksen toimialaa koskeva asiantuntemus. Ainakin alkuvaiheessa olisi välttämätöntä, että hallituksessa olisi henkilöitä, joilla on sosiaalipalvelujen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiantuntemus. Tähän ei riitä hallintosääntö, vaan siitä pitäisi säätää laissa. Jos palvelulaitosten perustaminen toteutuu, niiden hallitukseen on turvattava henkilöstön edustus.

10. 8. Maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti maakuntalakiin ja maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko maakuntien rahoitusmalli ja maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Esityksen mukainen taloudenohjausmekanismi sopeuttaa maakuntien menokehystä valtiontalouden tarpeisiin eikä välttämättä huomioi maakunnan omia tarpeita riittävästi. Se ei siten ohjaa maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella ja maakunnan asukkaiden tarpeiden mukaisella tavalla. Maakuntalakiin ehdotetut säännökset alijäämän kattamisesta ja arviointimenettelyn edellytyksistä ovat tiukat. Vaarana on, että joku maakunta joutuu nopeasti arviointimenettelyyn. Tarvitaan riittävä aika muuttaa toiminnan rakenteita. Kaksi vuotta ei ole riittävä aika. Ks. myös vastaus 26.

11. 9. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntien valtakunnallisista palvelukeskuksista todetaan, että ne toimivat liiketaloudellisin perustein. Maakunnan palvelulaitoksen perustamat tytäryhtiöt toimiessaan kilpailutilanteessa markkinoilla eivät voisi kuitenkaan käyttää palvelukeskuksia, vaan joutuisivat turvautumaan muihin palvelun tarjoajiin, esimerkiksi toimitilojen tai ICT-palvelujen osalta. Tämä osaltaan vähentää niitä hyötyjä, joita valtakunnallisista palvelukeskuksista olisi saatavissa.

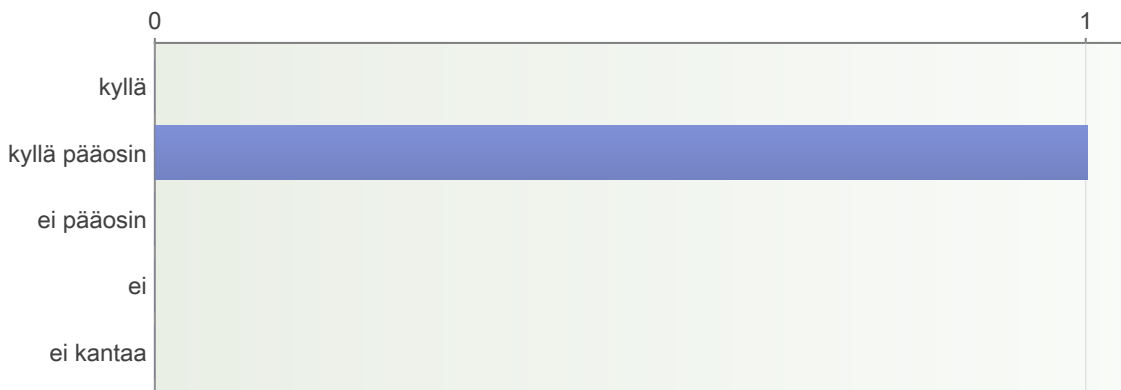
Maakunnille tulisi antaa mahdollisuus organisoida muut tukipalvelut yhteiseksi kokonaisuudeksi, niin että ne palvelisivat myös alueen kuntia. Yhteisesti organisoiduilla tukipalveluilla turvattaisiin monet jo tehdyt investoinnit ja palvelutuotannon jatkuvuus (esim. ravintohuolto / suuret keskuskeittiöt, toimitilahuolto ja tekniset palvelut / julkisen rakennusinfraan asianmukainen huolto).

Yhteisesti organisoiduilla tukipalveluilla varmistettaisiin myös paikalliset työpaikat ja siten myös kunnan verotulot.

Lain perusteluissa neljän palvelukeskuksen tehtävät ja mahdollisuudet järjestää palvelutuotantoaan eroavat toisistaan. Osa palvelukeskuksista voisi tuottaa palveluita alihankkijoita käyttäen, osa palvelukeskuksista kilpailuttaisi palveluntuottajia tai perustaisi tytäryhtiöitä. Kirjaus johtaa monimutkaisiin tulkintoihin ja järjestelyihin, ja sitä tulee vielä selventää.

12. 10. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 4 §:ssä säädettäisiin palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Säännöksen mukaan palvelut on toteutettava väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita, mutta säännöksen mukaisten edellytysten täytyessä palveluja voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin. Onko säännös palvelujen saatavuuden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

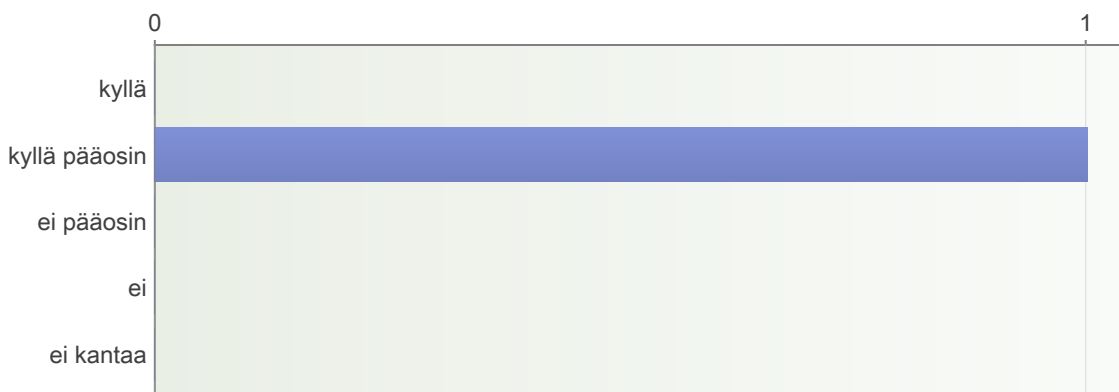
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

13. 11. Maakunnat muodostavat 5 yhteistyöaluetta, joista kussakin on 3–4 maakuntaa. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laativat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaisen yhteistyösopimuksen. Siinä maakunnat sopivat keskinäisestä yhteistyöstä palvelujen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Sopimus on oikeudellisesti maakuntia sitova. Onko sopimuksen sitovuus perusteltua?

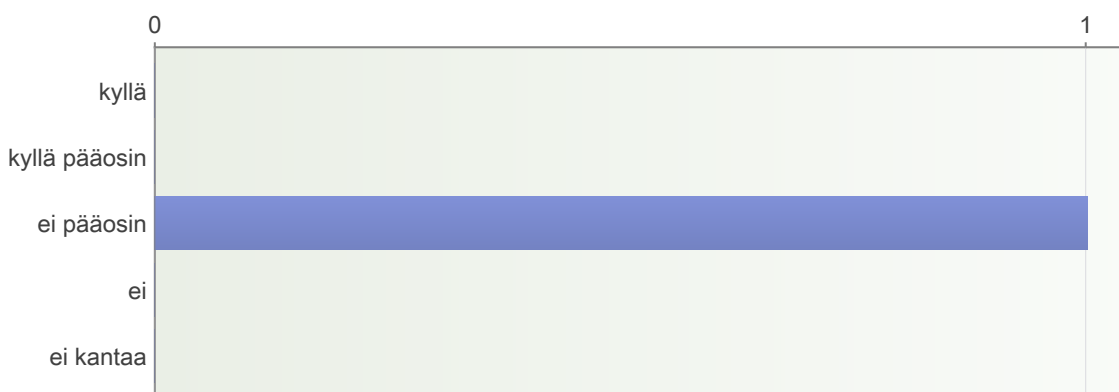
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

14. 12. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaan laadittavassa yhteistyösopimuksessa on sovittava toimenpiteet palvelujen integraation varmistamiseksi. 23 §:n mukaisesti palvelun tuottajan velvollisuutena on valmistaa palveluketjujen integraation toteutuminen ja toimittava integraation edellyttämässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Ovatko säännökset riittäviä asiakaslähtöisen integraation toteutumiseksi?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

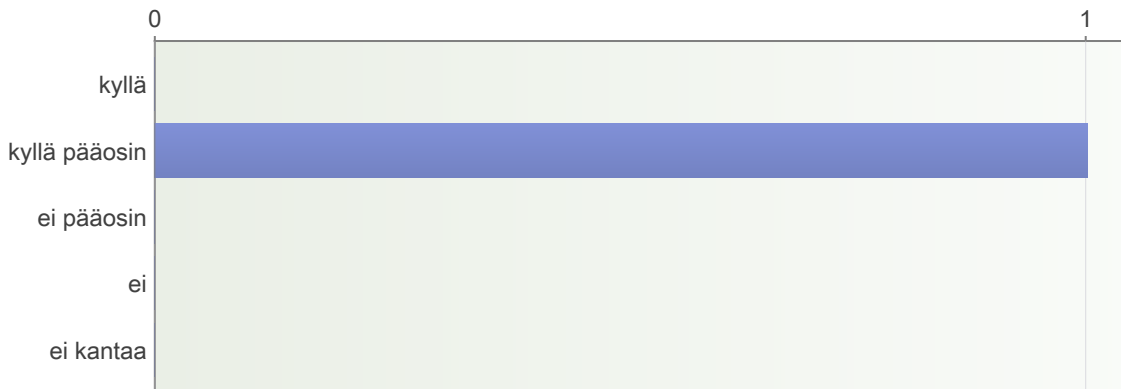
- Palvelujen tuottajilta on edellytettävä sitoutumista hyväksytyihin hoitokäytäntöihin ja mahdollisiin valtakunnallisiin hoitosuosituksiin. Integraatio ei toteudu, ellei samalla huolehdita riittävästä valvonnasta ja

puututa havaittuihin toiminnan puutteisiin. Ilman rakenteellista integraatiota on epätodennäköistä, että asiakaslähtöinen ja kokonaisvaltainen integraatio toteutuu.

15. 13. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan valtion ohjausta vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalveluissa (19 §, 4 luku, 6 luku). Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

Vastaajien määrä: 1

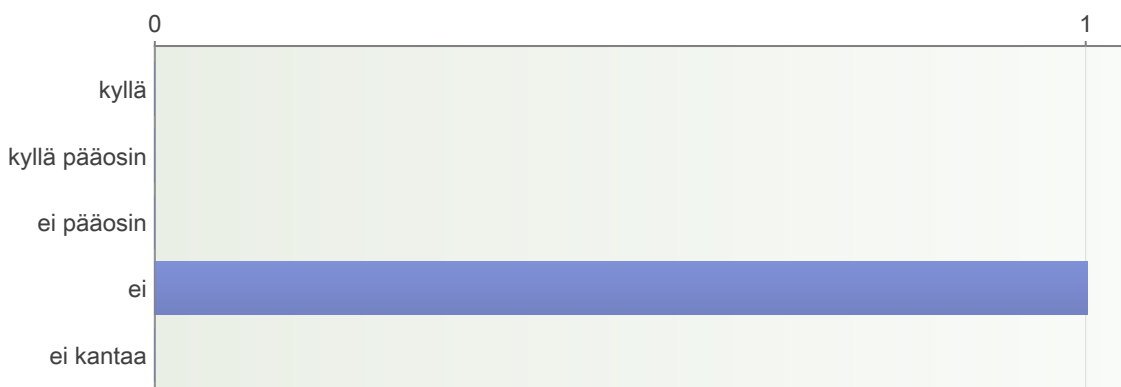

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Kyseessä on erittäin suuri muutos suomalaisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa ja on välttämätöntä, että valtion sisällöllistä toiminnan ohjausta vahvistetaan, jotta kansalaiset saavat yhdenvertaiset palvelut. Nyt on esitetty vahvaa taloudellista ohjausta, mikä on ristiriidassa maakuntien itsehallinnon kanssa. On välttämätöntä huomioida eri maakuntien erilaiset tarpeet, mutta kuitenkin valtakunnallisesti huolehtia palvelujen oikeudenmukaisesta alueellisesta saatavuudesta.

16. 14. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnan on omassa toiminnassaan erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Onko järjestämisen ja tuottamisen erottaminen uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista?

Vastaajien määrä: 1

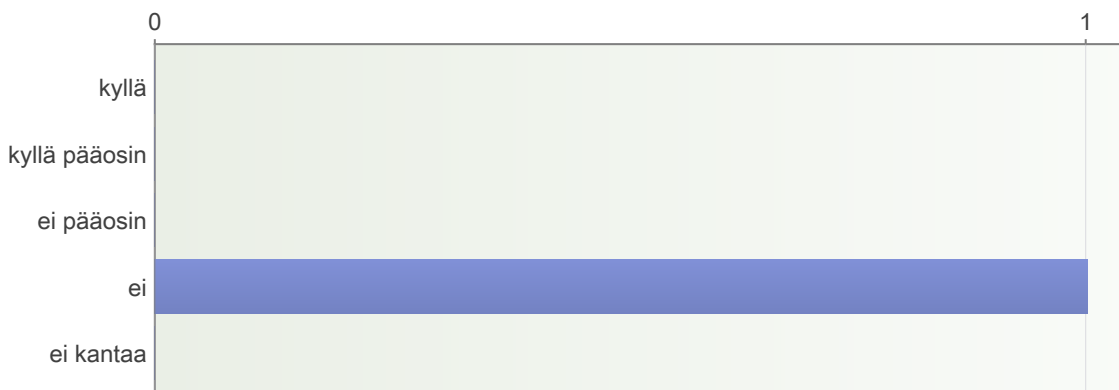

Avoimet vastaukset: ei

- Järjestämisen ja tuottamisen erottamista on perusteltu palvelutuotannon läpinäkyvyyden lisäämisellä ja vertailumahdollisuudella yksityisen sektorin kanssa. Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen vähentävät maakunnan ja yhteiskunnan mahdollisuuksia ohjata ja vaikuttaa sosiaali- ja terveyspalveluihin. Järjestämislain 22§:ssä mainittu laaja valinnanvapaus myös vähentää yhteiskunnan mahdollisuuksia vaikuttaa sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden toteutumiseen. Laaja valinnanvapaus vie edellytykset leikata kustannusten kasvua ja johtaa pahimmillaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten merkittävään kasvuun. Laaja valinnanvapaus ei myöskään kavenna terveys- ja hyvinvointieroja, koska Ruotsin kokemusten perusteella valinnanvapautta käyttävät vähiten ne, jotka kipeimmin apua tarvitsisivat. Palvelut tulisi voida järjestää maakunnassa nykyisen kaltaisella tavalla niin sanottuna omana työnä, jota täydennetään normaalina ostopalveluna niiltä osin, kuin sen katsotaan maakunnassa olevan tarkoituksenmukaista.

17. 15. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnalla on yhtiöittämisvelvollisuus maakunnan hoitaessa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai jos palvelut ovat valinnanvapautta koskevissa säännöksissä tarkoitetun laajan valinnanvapauden piirissä. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei

- SAK suhtautuu kielteisesti yhtiöittämisvelvollisuuteen. EU-lainsäädännön perusteella julkinen valta voi tuottaa kansalaisille tarpeelliset sosiaali ja terveyspalvelut ilman palvelujen yhtiöittämistä. Lakiehdotuksessa esillä oleva yhtiöittämisvelvoite voi johtaa myös siihen, että tällä hetkellä hyvin toimivat maakunnalliset palvelurakenteet joudutaan purkamaan. Yhtiöittäminen heikentää julkisen palveluntuottajan demokraattista valvontaa. Sote-palvelut ovat keskeisiä yhteiskunnan peruspalveluita ja ne rahoitetaan verovaroin. Siksi niitä ei saa viedä kansalaisten päätöksenteon ulottumattomiin. Hinnoittelun avoimuus, laadun vertailtavuus ja läpinäkyvyys, joista yhtiömuotoisen toiminnan yhteydessä usein puhutaan, ovat tärkeitä tavoitteita sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslähtöisyyden ja valinnanvapauden kehittämiseksi. Nämä tavoitteet pitää toteuttaa ja ne ovat toteutettavissa myös ilman yhtiöittämistä. On syytä huomata, että juuri yhtiömuotoinen toiminta tällä hetkellä mahdollistaa tietojen salassa pidon. Jos markkinoilla kilpaillaan potilaista, se voi johtaa joko ali- tai ylihoitamiseen, kun sen sijaan kansanterveyden ja ihmisten hyvinvoinnin pitäisi olla toiminnan ohjaajina.

18. 16. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Vastaajien määrä: 1

- SAK:n näkemyksen mukaan järjestämisvastuun keskittäminen maakuntiin ei saisi johtaa tarpeettomaan palvelujen keskittämiseen ja ihmisille tärkeiden lähipalveluiden katoamiseen. Uhkana on demokraattisen päätöksenteon siirtyminen kauas palvelujen käyttäjistä. Uhkana on lähipalveluiden häviäminen, mikäli toiminta perustuu pelkästään markkinatalouden lainalaisuuksiin.

Haasteena maakunnissa on, miten taataan sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kehittäminen niin, etteivät esimerkiksi sosiaalipalvelut jää kehittämisessä ja resurssoinnissa terveydenhuollon varjoon.

Lakiesityksessä säädetään maakunnan palvelulupauksesta, joka olisi maakunnan tahdonilmaus, miten maakunta tarjoaa ja toteuttaa palveluja. Parhaimmillaan tällä on sosiaali- ja terveydenhuollon kehitykseen ja palvelujen saatavuuteen myönteinen vaikutus, mutta siitä voi pahimmillaan muodostua kehityksen este ja kapeikko palvelujen saatavuudelle, vaikka laki viime kädessä takaakin oikeuden palvelujen saamiseen.

Lakiesityksessä pitäisi selkeämmin määritellä, miten varmistetaan maakunnan palveluiden yhteys kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistäviin sekä muihin ennaltaehkäiseviin palveluihin ja toimintoihin.

19. 17. Kysymys vain kunnille: Voimaanpanolaissa on tarkoitus säätää siitä, mihin maakuntaan kunnat kuuluvat uudistuksen tullessa voimaan. Katsotaanko kunnassanne, että sen tulee kuulua voimaanpanolain 5 §:ssä esitettyyn maakuntaan?

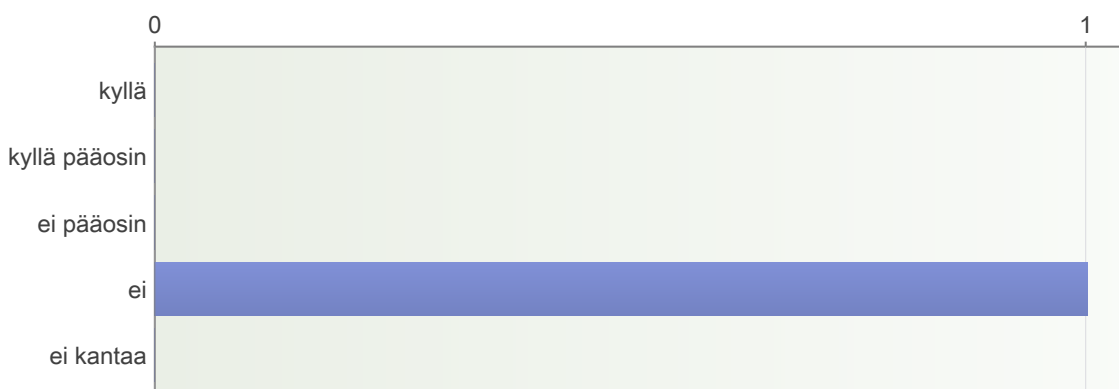
Ei vastauksia.

20. 18. Kysymys vain kunnille: Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen ei, mihin maakuntaan kunnan tulisi kuulua ja miksi? (Kunnan tulee toimittaa valtuuston päätösasiakirja sosiaali- ja terveysministeriöön)

Ei vastauksia.

21. 19. Väliaikaishallinnosta sekä väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävistä ja toimivallasta säädetään voimaanpanolain 2 luvussa. Onko väliaikaishallinnosta säädetty riittävällä tavalla?

Vastaajien määrä: 1

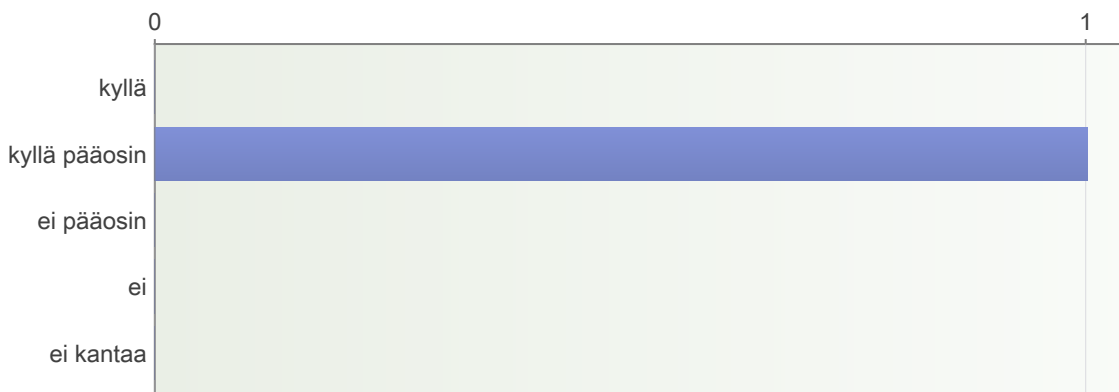
Avoimet vastaukset: ei

- Väliaikaishallinnolla on liian paljon valtaa muun muassa johdon valitsemisessa ja erilaisten sopimusten tekemisessä ilman selkeää toimivaltaa tai varmuutta tulevista vastuista. Väliaikaishallinnon sääntelyä pitää selkeyttää ja sen demokraattinen ohjaus varmistaa. Väliaikaishallinnon tulee kuulla valmistelun kuluessa

henkilöstöä ja noudattaa tarvittavia sopimusmenettelyjä. Valmistelun kuluessa tulisi kuulla myös kansalaisia ja alueen poliittisia päättäjiä, jotta valmistelussa voidaan huomioida yleinen mielipide ja poliittinen tahtotila.

22. 20. Voimaanpanolain 14 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- On tärkeää, että henkilöstön siirtyminen myös maakunnan, maakunnan palvelulaitoksen tai maakunnan yhtiön palvelukseen katsotaan liikkeen luovutukseksi. Voimaanpanolain 14§:ssä olisi syytä todeta liikkeen luovutuksen koskevan myös maakunnan palvelulaitoksen tytäryhtiön palvelukseen siirtymistä. Liikkeenluovutusperiaatteen pitäisi jatkua pitemmälle kuin nyt on suunniteltu. Mikäli järjestämislain perusteella jotkin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista joutuisivat kilpailutuksen tai valinnanvapauden piiriin tullessaan yhtiöittämisvelvoitteen kohteeksi, on näitä tilanteita varten luotava henkilöstön aseman turvaavia rakenteita. Tässä on tarpeen tehdä valtakunnalliset linjaukset ja soveltamisohjeet sopijaosapuolten kesken.

23. 21. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan lakisääteisten kuntayhtymien koko omaisuus sekä kuntien irtain omaisuus siirtyy maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei

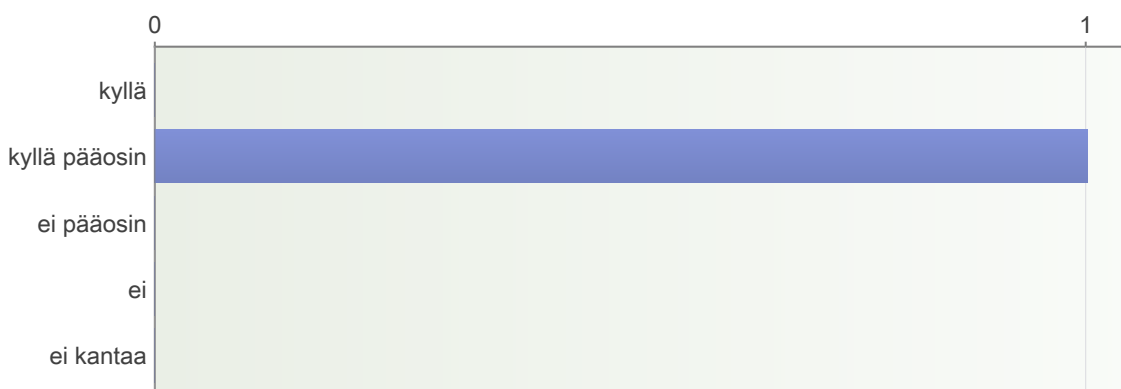
24. 22. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ei tai ei pääosin, millä tavoin omaisuusjärjestelyt pitäisi toteuttaa?

Vastaajien määrä: 1

- Kunnilla on valtava määrä omaisuutta, josta etenkin kiinteistöt ja toimitilat on kytketty kuntien taseisiin ja mahdollisiin velkoihin. Omaisuus on kerätty ja maksettu kuntalaisten verotuloilla. Kiinteistöt ja toimitilat on hankittu ja määritelty palvelujen tuottamiseen. Laissa ehdotetaan, että maakunnan ja kuntien välillä solmitaan toimitilojen hallinnasta vuokrasopimus siten, että se on voimassa vähintään 31.12.2021 saakka. Maakunnalla on oikeus pidentää vuokrasopimusta yhdessä vuodella. Mitä kuntien kiinteistöille tapahtuu vuoden 2021 tai 2022 jälkeen? Kuntien taloudesta siirtyy maakunnille 2019 2/3 ja kunnille asetetaan veroprosentin katto. Omaisuuden osalta lain kirjauksia ei voida pitää riittävinä. Kuntien omistamien ja kiinteistöjen ja omaisuuden suhteen tulisi tehdä tarkempia järjestelyjä niin, että kuntien omaisuus korvattaisiin kunnille käypään hintaan tai omaisuusjärjestelystä neuvoteltaisiin kuntien ja maakunnan välillä.

25. 23. Voimaanpanolain 41 §:ssa säädettäisiin kunnan tuloveroprosentista vuosina 2019 – 2021. Pidättekö veronmaksajien yhdenvertaisen aseman näkökulmasta perusteltuna, että kuntien veroprosentteja esitetään rajoitettavaksi kolmen vuoden määräajaksi?

Vastaajien määrä: 1

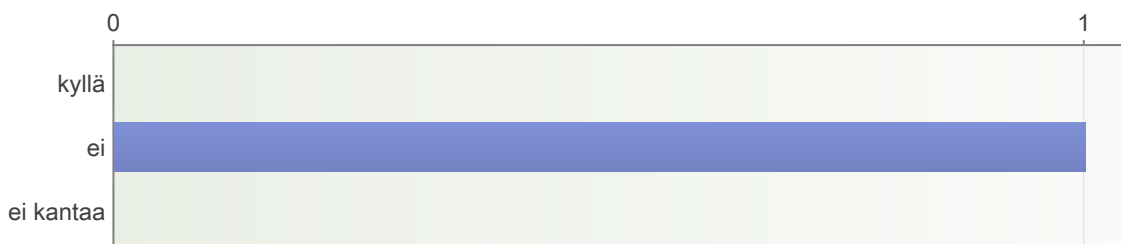

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Veronmaksajien yhdenvertaisen aseman näkökulmasta esitys on perusteltu, jos työn verotus säilyy ennallaan. Käytännössä kuitenkin niissä kunnissa, joissa joudutaan käyttämään siirtymäajan mahdollisuutta kunnallisveroprosentin nostamiseen, kuntalaisten työn verotus tulee kiristymään. Jos mahdollista, etukäteen tulisi arvioida, kuinka suurta joukkoa siirtymäkaudella tapahtuva työn verotuksen kiristyminen koskee. Kuntien itsehallinnon näkökulmasta esitys on hankala.

26. 24. Voimaanpanolain 42 §:n mukaan maakunnan on perustettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain tarkoittamat maakunnan palvelulaitoksen tytäryhtiöt, jotka tuottavat lailla erikseen säädetyn laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvia palveluita siten, että yhtiöittäminen on toteutettu 31.12.2020. Onko esitetty siirtymäaika riittävä maakunnan yhtiömuotoisen tuotannon organisoimiseksi?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei

- SAK:n näkemyksen mukaan kahden vuoden siirtymäaika on varsin lyhyt ottaen huomioon uudistuksen laajuus ja sen edellyttämät laajat rakenteelliset muutokset. Jos yhtiöittämiseen mennään SAK:n vastustuksesta huolimatta, olisi kohtuullinen siirtymäaika 31.12.2022 saakka.

27. 25. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Vastaajien määrä: 1

- SAK korostaa, että maakuntia perustettaessa toimitaan 16 §:n mukaisesti yhteistoiminnassa tarkoituksenmukaisessa laajuudessa ottaen huomioon tähän liittyvä muu lainsäädäntö.

28. 26. Valtio rahoittaa perustettavien maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

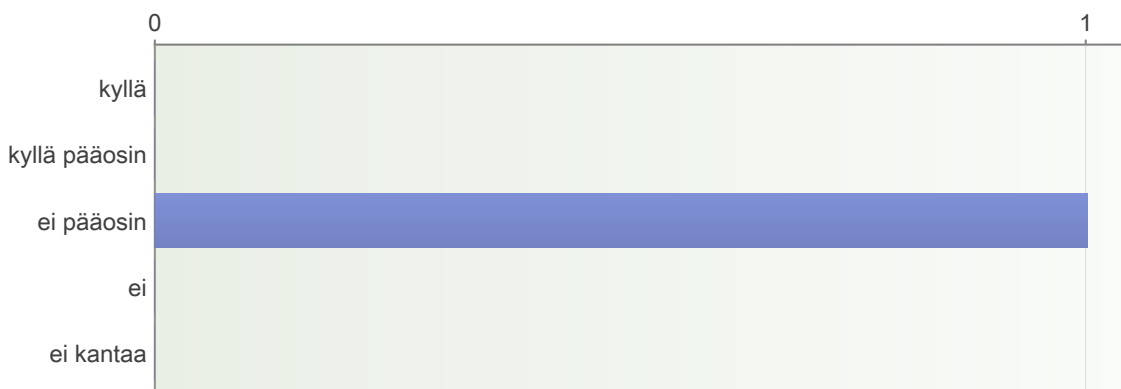

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Maakuntien toiminnan rahoittaminen valtion kautta rajoittaa maakuntien mahdollisuutta päättää taloudestaan. Suomi on valitsemassa erilaisen rahoituslinjan kuin esimerkiksi Ruotsi, jossa maakäräjillä on verotusoikeus ja sitä kautta myös aito itsehallinto. Maakuntien verotusoikeutta tulee selvittää myös Suomessa. SAK toivoo, että maakuntaveron toteuttaminen olisi mahdollista ainakin pitkällä aikavälillä. Toisaalta ainakin uudistuksen alkuvaiheessa SAK pitää valittua linjaa verojärjestelmän kannalta hyvänä: valtion rahoitusmalli helpottaa verotuksen rakenteen ja verojärjestelmän kokonaisuuden hallintaa. On kuitenkin tärkeää, että ainakin periaatetasolla järjestelmän kannustimet ovat kunnossa.

29. 27. Maakuntien tuloja ovat valtion rahoitus (3 §) sekä asiakas- ja käyttömaksutulot (4 §). Lisäksi maakunnat voivat ottaa lyhytaikaista lainaa (3 §). Valtion rahoituksen kasvua rajoitetaan vuosittaisessa tarkistuksessa julkisen talouden kantokyvyn turvaamiseksi (6 ja 29 §). Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei pääosin

- Alkuvaiheessa maakunnan tulot todennäköisesti riittävät lakisääteisten tehtävien rahoittamiseen. Yleinen taloudellinen tilanne ja myös tarpeet maakuntien palvelutuotannolle voivat muuttua ennakoidusta merkittävästi. Tällöin voi olla tarvetta uudelleen arvioida rahoitustarvetta. Esityksen mukaan maakuntien rahoitus ei seuraa täysimääräisesti kustannusten kasvua, vaan rahoitusta tarkistetaan julkisen talouden kantokyvyn mukaisesti. Valtion rahoituksen kasvun rajaaminen tulee johtamaan siihen, että maakunnilla ei ole taloudellisia edellytyksiä

selvitä lakisääteisistä tehtävistään väestön ikääntyessä ja entistä kalliimpien hoitomenetelmien tullessa käyttöön.

30. 28. Ovatko maakuntien valtion rahoituksen määräytymisessä käytettävät palvelujen käyttöä kuvaavat tarvetekijät (luku 3, ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

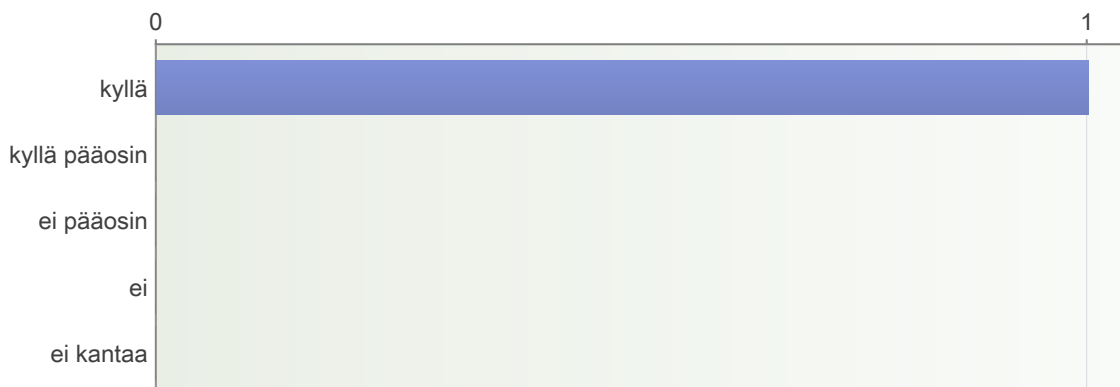
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

31. 29. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa siirrytään asteittain menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen. Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2019–2023 esitetty siirtymäaika (27 – 28 §) riittävä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

32. 30. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Ei vastauksia.

33. 31. Pidätekö esitettyjä tapoja maakuntajaon muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena?
(erityisesti maakuntajakolain 2 ja 10 §)

Vastaajien määrä: 1

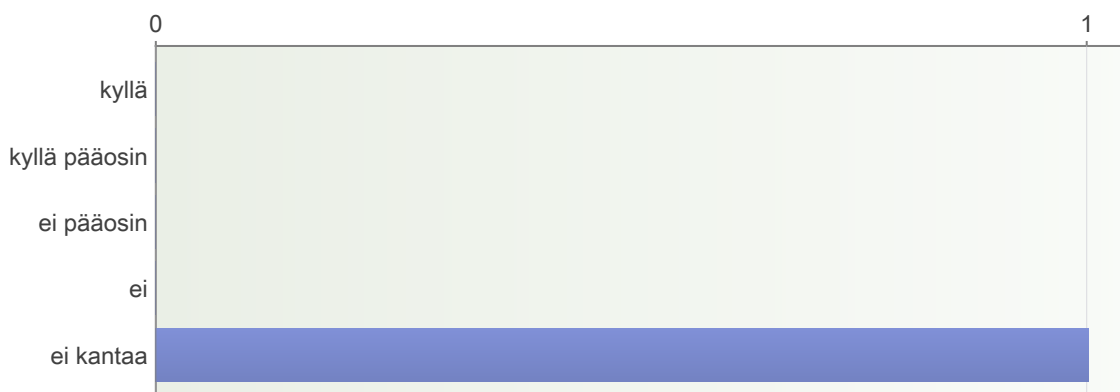
Avoimet vastaukset: kyllä

34. 32. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntajakolaista.

Ei vastauksia.

35. 33. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt ja muut muutokset hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 24 §, 27§ 27 b§ ja 55§)?

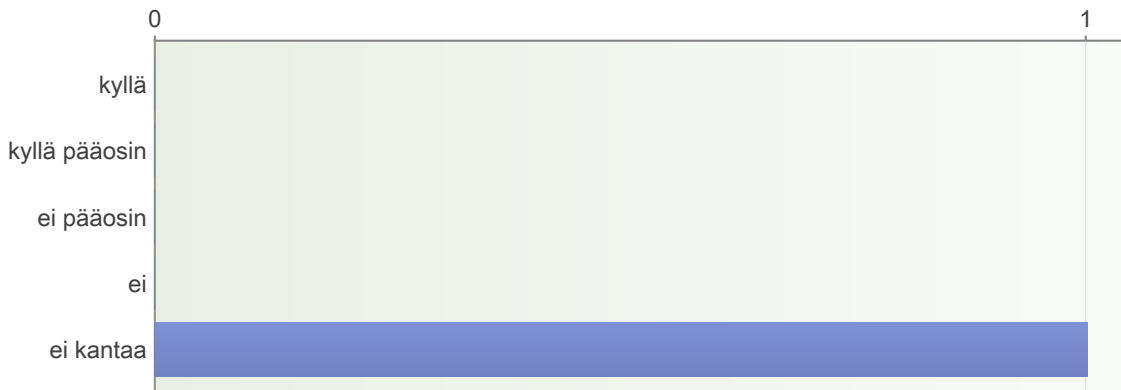
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

36. 34. Ovatko valtionosuuskriteerit (ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -kriteeri) sekä niiden painotukset perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 3 §)?

Vastaajien määrä: 1

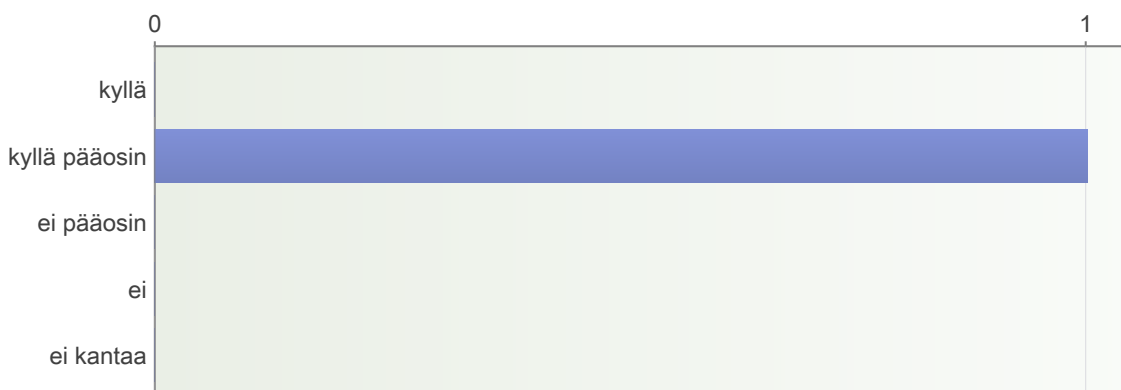
Avoimet vastaukset: ei kantaa

37. 35. Vapaamuotoiset huomiot hallituksen esityksen valtionosuuskokonaisuudesta.

Ei vastauksia.

38. 36. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä valtion verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Maakuntien rahoituksen keräämiseksi kunnallisveroprosentteja alennetaan 12,30 prosenttiyksikköä vuonna 2019. Valtion verotuloja kasvatetaan vastaavasti lähinnä valtion tuloveroasteikkoa muuttamalla. Myös työtulovähennykseen sekä kunnallisverotuksen perusvähennykseen tehdään pieniä muutoksia. Ansiotuloverotuksen suurin muutos kohdistuu kaikkein pienituloisimpiin, jotka eivät nykyisin maksa valtion

tuloveroa lainkaan. Heidän ansiotuloverotuksensa jonkin verran monimutkaistuu, kun valtion tuloveroasteikkoa muutetaan siten, että se alkaa paljon nykyistä alemmalta tasolta. Käytännössä kuitenkin erilaisten vähennysten johdosta valtion veroa ei jatkossakaan tule maksuun kaikkein pienimmillä tulotasolla. Paras vaihtoehto valtion ansioverotuoton kasvattamiseksi olisi ansiotuloverotuksen laajempi uudistus, jossa ansiotulojen verotusta voitaisiin samalla yksinkertaistaa. Jotta kenenkään verotus ei kiristy, tuloverotusta pitäisi samalla keventää noin 500 miljoonalla eurolla. Näin suureen veronkevennykseen ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia. Suurimmalla osalla palkansaajista ansiotuloverotus ei juuri muutu: kunnallisveroprosentit alenevat ja valtion tuloveroa maksetaan vastaavasti aiempaa enemmän. Ansiotuloverotuksen tasokin säilyy lähes ennallaan. Ansiotuloverotus voi kuitenkin kiristyä, jos henkilö saa useita eri tulolajeja, esimerkiksi palkka- ja eläketuloja. SAK toivoo, että vuonna 2018 tehtävässä parametrien tarkennuksessa näitä ongelmia saadaan vähennettyä.

39. 37. Vapaamuotoiset huomiot verolaeista.

Vastaajien määrä: 1

- Kun kaikkien kuntien tuloveroprosentteja alennetaan saman verran, toisilta kunnilta vähennetään enemmän tuloja kuin niiltä siirtyy menoja. Näin kuntien rahoitusasemiin muodostuu eroja. SAK pitää tärkeänä, että kunnille jäävien tehtävien rahoitus turvataan.

Kuntien veroprosenttien rajoittaminen siirtymäkaudella 2019–2021 saattaa nostaa kunnille myönnettyjen lainojen korkoa. Kuntasektorin velkaantuminen on viime vuosina kasvanut. Kuntakohtaiset erot lainojen määrissä ovat suuria. SAK pitää tärkeänä, että kunnat pystyvät huolehtimaan velanhoitokustannuksistaan myös siirtymäkaudella.

Kirkollisveron tuotto kasvaa, kun verovähennykset kohdistuvat entistä enemmän valtion tuloveroon. Jotta kirkko ei saisi perusteetonta hyötyä, hallitus esittää, että seurakunnat alentaisivat kirkollisveroprosenttejaan omaaloitteisesti (keskimäärin 0,1 prosenttiyksikköä) siten, että uudistus olisi neutraali. SAK toivoo, että kirkollisveroprosenttien muutosta seurataan.

Vaikka yhteisöverotulot vaihtelevat voimakkaasti suhdannevaihtelujen mukaan, SAK pitää hyvänä, että pieni osa yhteisöverosta säilyy edelleen kuntien tulona. SAK pitää myös hyvänä, että kiinteistöverotuloista puolet säilytetään tasausjärjestelmän ulkopuolella kunnan omana tulona. Kiinteistövero sopii vakautensa johdosta hyvin kunnan verotuloksi.

40. 38. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

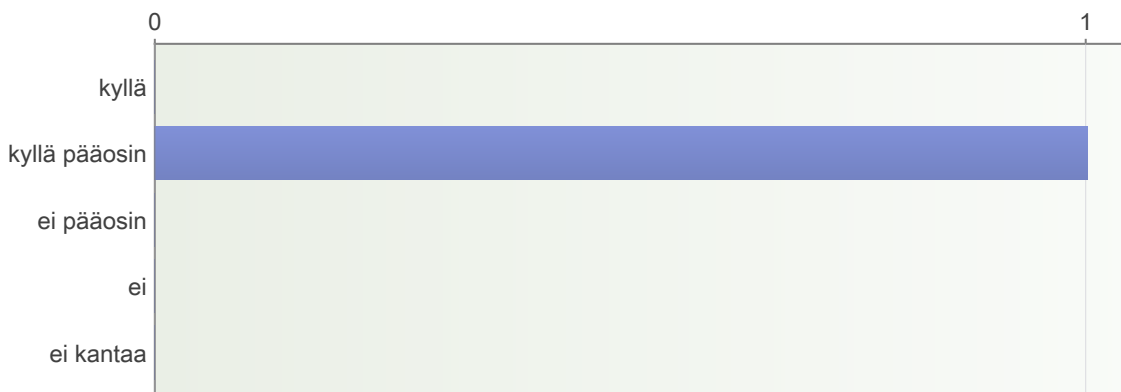
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

41. 39. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- Kevan jäsenyhteisöjen eläkemaxun rakenteeseen esitetyt muutokset ovat perusteltuja. Esitetty malli on valmisteltu ennen kuin valinnanvapauden ja yhtiöittämiseen liittyvät päätökset tehtiin. Päätösten johdosta henkilöstösiirtymät yksityisen sektorin eläkejärjestelmään voivat olla mittavia. Tämä voi vaikuttaa myös aiemmissa selvityksissä (Pekkarisen asiantuntijaryhmä, Ahtelan selvitys) esitettyihin arvioihin siitä, että kuntaeläkkeiden rahoitusmalli olisi vakaalla pohjalla. Mikäli muutokset palvelujen tuottamisessa ovat suuria, se edellyttää luonnollisesti kunnallisen eläkejärjestelmän rahoituksen turvaamisen osalta uutta tarkastelua. (ks. myös vastaus kysymykseen 40.)

42. 40. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Vastaajien määrä: 1

- SAK arvioi tulossa olevat muutokset niin mittaviksi, että tarvitaan kunnollista muutosturvaa, uudelleen koulutusmahdollisuuksia ja riittävän pitkät siirtymäajat, jotta henkilöstön oikeudenmukainen kohtelu toteutuu. On otettava huomioon, että henkilöstömuutokset vaativat myös taloudellisia resursseja. Kunnalliseen eläkejärjestelmään liittyen tarvitaan perusteellinen jatkovalmistelu. On muun muassa arvioitava ns. siirtymämaksu kunnallisen eläkejärjestelmän ja työeläkejärjestelmän välillä. Kyse on kunnallisen eläkejärjestelmän rahoituksen turvaamisesta niin, että työntekijöille annettu eläkelupaus voidaan lunastaa. Tässä yhteydessä on varmistettava myös lisäeläketurvasta huolehtiminen. Valmistelu tulee tehdä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

43. 41. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- SAK:lla on nykyisin edustus maakuntien yhteistyöryhmissä (myrreissä) ja ELY-neuvottelukunnissa. Jatkossakin maakunnissa tulisi olla elimiä, joissa voidaan keskustella ja valmistella työllisyys-, koulutus- ja rakennerahastopoliittikkaa sosiaalipartnereiden kanssa yhteistyössä. Alueelliset työsuojelulautakunnat pitää valita myös tulevaisuudessa.

44. 42. Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä uudistuksen voimaan tultua?

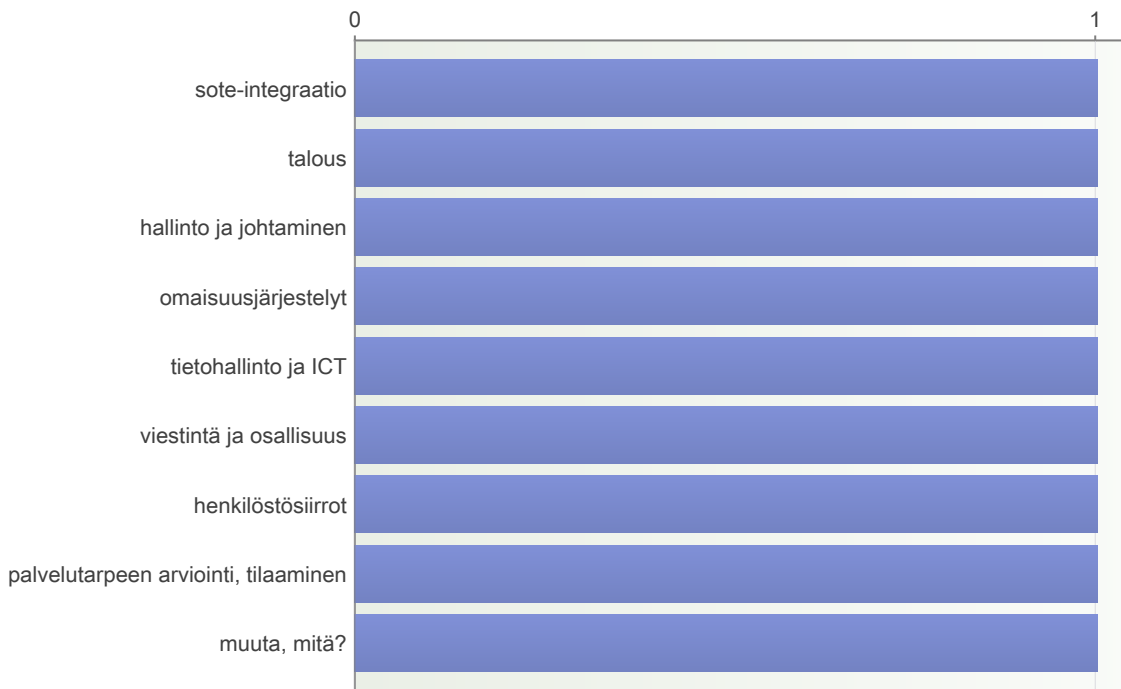
Vastaajien määrä: 1

- Sosiaali- ja terveystalouden kolmen miljardin säästö tavoite on erittäin kunnianhimoinen. Toteutuakseen se vaatisi kaikkien asioiden täydellistä onnistumista. Alkuvaiheessa maakunnan tulot todennäköisesti riittävät lakisääteisten tehtävien rahoittamiseen. Yleinen taloudellinen tilanne ja myös tarpeet maakuntien palvelutuotannolle voivat muuttua ennakoitua merkittävästi. Tällöin voi olla tarvetta uudelleen arvioida rahoitustarvetta. Esityksen mukaan maakuntien rahoitus ei seuraa täysimääräisesti kustannusten kasvua, vaan rahoitusta tarkistetaan julkisen talouden kantokyvyn mukaisesti. Valtion rahoituksen kasvun rajaaminen tulee johtamaan siihen, että maakunnilla ei ole taloudellisia edellytyksiä selvittää lakisääteisistä tehtävistään väestön ikääntyessä ja entistä kalliimpien hoitomenetelmien tullessa käyttöön.

Nyt on jo nähtävissä, että kaikkien maakuntien mahdollisuudet selviytyä eivät ole yhtä hyvät.

45. 43. Mihin aiheeseen/aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistusten alueelliseen toteutukseen (voitte valita usemman vaihtoehdon)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: muuta, mitä?

- SAK toivoo, että uudistuksen kokonaisuutta käsitellään kolmikantaisesti esimerkiksi Alueiden kehittämisen neuvottelukunnassa ja sen valmisteluverkostossa.

46. 44. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- SAK ei tässä lausunnossa vielä ota kantaa sote-palvelujen valinnanvapauteen, kasvupalveluihin ja maakuntien tehtäviin, vaan SAK varaa mahdollisuuden antaa esityksistä lausunnot myöhemmin.

47. 45. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.